

Esimiehen muistilista lomautustilanteessa

Velvoitteet koulutusta ja päivähoitoa koskevasta lainsäädännöstä

Opetus- ja kasvatushenkilöstön lomauttaminen ei vaikuta kunnan velvollisuuteen huolehtia siitä, että opetusta koskevaan lainsäädäntöön tai niiden nojalla annettuihin alempiasteisiin säännöksiin kirjatut opetukseen osallistuvan subjektiiviset oikeudet toteutuvat lomautuksesta huolimatta. Myöskään varhaiskasvatushenkilöstön lomauttaminen ei vaikuta kunnan velvollisuuteen huolehtia siitä, että päivähoitoa koskevaa lainsäädäntöä noudatetaan ja lasten turvallisuudesta huolehditaan.

Päivähoitolainsäädännön velvoitteet

- Noudatettava päivähoitoasetuksen 6 §:ssä säädettyjä suhdelukuja.
- Noudatettava päivähoiton henkilöstön kelpoisuuden osalta lakia sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista.
- Turvattava lasten turvallisuus päiväkodissa.

Perusopetuslain velvoitteet

- Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja oppilaanohjausta jokaisena koulupäivänä, myös lomautusten aikana.
- Opetus tulee järjestää luokanopettajien antamana opetuksena, eri oppiaineiden opettajien antamana aineenopetuksena, oppilaanohjaajien antamana oppilaanohjauksena sekä erityisopettajien antamana erityisopetuksena. Esimerkiksi koulunkäyntiavustajat tai oppilaan vanhemmat eivät voi olla vastuussa oppitunnin pitämisestä.
- Oppilaalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä, myös lomautusten aikana.
- Opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisena. Tämä rajoittaa opetusryhmien muodostamista liian suureksi. Lisäksi opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.
- Perusopetusasetuksen 2 §:ssä säädettyjä erityisopetuksen ryhmäkokosäännöksiä on noudatettava myös lomautusten aikana.
- Oppilaiden työpäivien lukumäärä on säädetty perusopetuslaissa. Siitä ei voida lomautusten vuoksi poiketa. Myös opetuksen päivittäisten ja viikoittaisten tuntimäärien sekä eri oppiaineiden vähimmäistuntimäärien tulee täytyä.
- Oppilaan oikeutta turvalliseen oppimisympäristöön ei saa vaarantaa.

- Opinnoista tilapäisesti jälkeen jääneille tai muutoin erityistä tukea tarvitseville tulee antaa tukiopetusta. Tukiopetusta ei voida laiminlyödä lomautusten aikana.
- Oppilaalla tulee olla oikeus oppilashuollon palveluihin myös lomautusten aikana.

Lukiolain velvoitteet ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain velvoitteet

- Lukiolain 4 §:n mukaan kunnalla on oltava taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Ministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei täytä luvan myöntämislle säädetyjä edellytyksiä tai jos koulutus järjestetään muuten vastoin lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.
- Lukiolain 22 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja opinto-ohjausta jokaisena koulupäivänä, myös lomautusten aikana.
- Lukiolain 11 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia vuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, jossa määrätään mm. opetuksen yleisestä järjestämisestä, opetustunneista ja opetuksen yhteydessä järjestettävästä muusta toiminnasta, työajoista sekä itsenäisestä opiskelusta. Koulutuksen järjestäjän tulee ennalta ilmoittaa opiskelijoille ja opiskelijoiksi pyrkiville keskeisistä suunnitelmaan sisältyvistä asioista. Lomautus ei ole peruste muuttaa opiskelijoille jo ilmoitettua suunnitelmaa.
- Lukioasetuksen 4 §:ssä ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 15 §:ssä säädetyn itsenäisen opiskelun osalta on tärkeä muistaa, että opetuksessa on otettava huomioon, että opiskelijoiden kyky opiskella itsenäisesti vaihtelee ja että he tarvitsevat eri tavoin opettajaa opiskelunsa ohjaajana. Opiskelijoiden yksilöllisyyden ja erilaisuuden vuoksi opetus- ja opiskelumuotojen tulee olla monipuolisia.
- Lukiolain 21 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n mukaan opiskelijan oikeutta turvalliseen oppimisympäristöön ei saa vaarantaa
- Ammatillisessa koulutuksessa lomautuksiin rinnastettavana säästötoimena voidaan pitää lähiopetuksen ja ohjauksen tuntimäärän vähentämistä. Koska ammatillisessa peruskoulutuksessa lainsäädäntö ei määrää opiskelijoiden saaman opetuksen vähimmäismäärää, on säästösyistä vähennetty opiskelijoille annettavaa lähiopetusta ja ohjausta. Opettajille annetaan vähemmän resursseja eli tunteja opetuksen ja ohjauksen toteutukseen. Tällöin yksittäisen opettajan työmäärä kasvaa. Useinkaan ei pystytä osoittamaan mitä tehtäviä jätetään pois, koska opetussuunnitelmat kuitenkin ohjaavat opetuksen toteutusta.

- Ammatillisessa koulutuksessa säästötoimien ehkäisemiseksi opettajien tulisi pyrkiä vaikuttamaan opetussuunnitelmatyössä siihen, että opetussuunnitelmiin tulisi kirjattua konkreettisia opetuksen ja ohjauksen tuntimääriä. Näin mahdollisissa tuntien leikkaustilanteessa voi vedota, että opiskelijoiden tulee saada opetusta ja ohjausta opetussuunnitelman mukainen määrä. Vain näin pystytään vain takaamaan laadukas opetus.

Lomautuksen ajankohta:

- Opettajia ei saa lomauttaa kesälomalla, syyslomalla, joululomalla, talvilomalla eikä pääsiäislomalla. Lomauttaminen ei ole myöskään mahdollista opettajan opetuksettomana päivänä.
- Määräaikaista opettajaa ei saa lomauttaa, jollei virkasuhde ole jatkunut keskeytyttä vähintään kuusi kuukautta.
- Vuosilomalla, perhevapaalla, sairauslomalla, opintovapaalla eikä muullakaan vapaalla olevaa voida lomauttaa.
- Lomautus ei voi alkaa eikä päättyä opettajan vapaapäivänä.

Lomautusten vaikutuksen työmäärään ja palvelussuhteen ehtoihin

- Lomauttaminen puhtaasti säästämistarkoituksessa ilman, että opettajan työ tosiasiallisesti vähenee, ei ole virka- ja työehtosopimuksen eikä lain mukaista.
- Lomautuksen aikana opettaja on vapautettu kaikista virkaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta. Opettajan tehtävänä ei ole suunnitella lomautuksen ajalle sattuvia oppitunteja tai muita tehtäviä.
- Työnantajalla on velvoite tarjota lomautusaikana ilmaantuvia sijaisuuksia lomautetuille. Tällöin lomautus ei siirry vaan katsotaan kuluvan sijaisuuden aikana.
- Jos työnantajalle ilmaantuu lomautusilmoituksen aikana (ennen lomautuksen alkamista) uutta, tilapäistä työtä, työnantaja voi siirtää lomautuksen alkamisajankohtaa ilmoitettua myöhemmäksi. Siirto tällä perusteella on mahdollista vain yhden kerran.

Rehtorin vastuu lomautusten aikaisista opetusjärjestelyistä

- Rehtori veloitetaan yleensä työnantajan edustajana laatimaan lomautuksiin liittyvät asiakirjat, kuten opetussuunnitelmien ja työsuunnitelmien muutokset. Mikäli heidät määrätään tekemään suunnitelmia, jotka mitkä ilmeisimmin johtavat lainvastaisiin opetusjärjestelyihin tai henkilöstömitoituksiin, tulee heidän olla yhteydessä omaan esimieheen. Esimiehelle on kirjallisesti ilmoitettava, miksi järjestelyt johtaisivat lainvastaiseen tilanteeseen.

Opettajan työturvallisuudesta huolehtiminen lomautusten aikana

- Työturvallisuuslain mukaan työnantajan velvollisuutena on huolehtia, että työntekijöiden ja esimiesten työtehtävien määrä on hallinnassa eikä terveydelle vaarallisia ylikuormitustilanteita synny. Ylikuormitustilanteet vältetään huolehtimalla opettajien ja opetusalan esimiesten töiden organisoinnista siten, että työtehtävien kokonaisuus on tosiasiallisesti hallittavissa, työaika riittää työtehtäviin eikä opetusryhmiä muodosteta liian suuriksi.
- Työturvallisuuslain mukaan suunnittelussa ja mitoituksessa on huomioitava työntekijöiden fyysiset ja henkiset edellytykset, jotta työn kuormitustekijöistä ei aiheudu työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle haittaa. Jos sama opetustyö aiotaan teettää vähemmällä henkilöstömäärällä, kasvaa työn kuormittavuus niiden osalta, jotka työn tekevät.
- Koska lomautusten aikana töissä olevien opettajien työmäärä kasvaa, tulee esimiesten erityisesti silloin kiinnittää huomiota yllä mainittuihin velvoitteisiin.